15. 5. 2018

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Odvolání daru pro nevděk a postup dárce při jeho uplatnění

Darování je dle definice obsažené v ustanovení § 2055 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“) právní jednání, kdy darovací smlouvou dárce bezplatně převádí vlastnické právo k věci nebo se zavazuje obdarovanému věc bezplatně převést do vlastnictví a obdarovaný dar nebo nabídku přijímá. Následující ustanovení v OZ upravují další skutečnosti, jako např. povinnost písemnosti darovací smlouvy v případě, že je darována nemovitost, možnost darování celého svého majetku nebo darování věci, kterou dárce nemá, darování pro případ smrti či darování podpory. V tomto článku nás však budou zajímat zejm. ustanovení § 2068 a násl. OZ, resp. zejména ustanovení § 2072 a násl., která upravují institut odvolání daru, na jehož základě má dárce právo dar odvolat pro nouzi nebo pro nevděk.

K darování nejčastěji dochází mezi nejbližšími příbuznými či blízkými osobami. Pokud blízké osobě něco darujeme, nepředpokládáme, že nastane situace, kdy věc budeme chtít zpět právě z důvodu, kdy se k nám obdarovaná osoba zachová takovým způsobem, že nám ublíží a tímto jednáním poruší dobré mravy. Bohužel k takovým situacím dochází častěji, než bychom si přáli a mnoho klientů se v dnešní době na nás obrací právě s takovým problémem a z toho důvodu se v článku zabýváme právě touto problematikou.

S OZ oproti předchozí úpravě přišla změna v podobě podmínek, za kterých lze dar odvolat. Dřívější úprava v sobě zahrnovala širší pojetí nevděku, resp. bylo možno požadovat vrácení daru, i pokud se obdarovaný choval v rozporu s dobrými mravy i vůči osobám dárci blízkým. Dle současné právní úpravy je třeba, aby obdarovaný svým jednáním zjevně porušil dobré mravy, čímž dárci ublížil, a to úmyslně nebo z hrubé nedbalosti, a to vůči dárci a dárce mu takové jednání neprominul. Pokud jde o osoby blízké, lze za nevděk vůči dárci považovat také zjevné porušení dobrých mravů vůči těmto osobám, nicméně pouze, pokud to odůvodňují okolnosti. Takovou okolností bude zejména jednání obdarovaného, které ublíží dárci tak, že porušení dobrých mravů vůči osobě blízké dárci, dárce důvodně může považovat za ublížení sobě samému. Z jiného pohledu dřívější právní úprava požadovala hrubé porušení dobrých mravů, kdy současná úprava požaduje zjevné porušení dobrých mravů, zato ovšem úmyslné či z hrubé nedbalosti.

Pro řádné uplatnění odvolání daru, pokud se obdarovaný zachová způsobem předpokládaným ustanovením § 2072 OZ, je třeba dodržet lhůtu stanovenou v ustanovení § 2075 OZ. Tato je stanovena tak, že dárce může dar pro nevděk odvolat do jednoho roku ode dne, co mu obdarovaný ublížil, kdy pro případ, že by se dárce o takové skutečnosti dozvěděl později, do jednoho roku ode dne, kdy se o ní dozvěděl. Chování obdarovanému lze prominout, a to i konkludentně, což znamená,

že pokud tato lhůta marně uplyne, má se za to, že dárce obdarovanému jeho jednání prominul a právo odvolat dar zaniká. S výjimkou případu, kdy právo odvolat dar pro nevděk přejde na dárcovi dědice.

Toto právo má dědic v případě, že obdarovaný sám zabrání dárci v odvolání daru, případně pokud v tom dárci zabránila vyšší moc, nicméně za tu není považována samotná smrt dárce bez dalšího. Zákon předpokládá, že dárce již za života měl vůli dar odvolat, ale smrt mu v tomto zabránila. Otázka prokazování vůle dárce by byla předmětem případného soudního řízení, pokud by obdarovaný dar dobrovolně nevydal. V případě přechodu práva na dědice je třeba zdůraznit ještě souvislost s tím, na co má dědic právo z hlediska vydání daru, kdy pokud obdarovaný již dar ani jeho plnou hodnotu nemá, musí vydat to, co mu z obohacení ještě zbývá dle ustanovení § 2078 OZ, tedy dědici nemají nárok na náhradu obvyklé ceny daru jako samotný dárce, pokud ovšem vydání daru nezmařil obdarovaný a na toto se užije právě postup dle ustanovené § 2078.

Pokud ovšem sám dárce dar odvolá, stává se obdarovaný tzv. nepoctivým držitelem. To znamená, že obdarovaný je povinen dárci vydat samotný dar a zároveň i případné plody a užitky, tyto ovšem v souvislosti s uskutečněným nevděkem, čili ty, které se dají vztáhnout k nevděku obdarovaného, nikoliv bez dalšího všechny plody a užitky. Pokud v souvislosti s jednáním obdarovaného vznikne dárci škoda, je tuto obdarovaný také povinen nahradit.

Pokud dojde ze strany obdarovaného k jednání odůvodňujícímu odvolání daru pro nevděk, pak je třeba okamžitě, jakmile se o tomto jednání dárce dozví, či jakmile se ho obdarovaný vůči dárci dopustí, co nejdříve písemně sdělit obdarovanému, že dárce dar odvolává a odstupuje od darovací smlouvy. V tomto přípise by měl dárce sdělit, že odstupuje od darovací smlouvy, důvod odvolání daru a vyzvat obdarovaného k vrácení daru, resp. poskytnutí součinnosti s jeho vydáním, tak tomu bude zejména u darování, jehož předmětem je nemovitost. Tato výzva, resp. odstoupení od darovací smlouvy musí být obdarovanému doručeno, neboť se jedná o tzv. adresné právní jednání, tedy teprve okamžikem dojitím přípisu obdarovanému nastávají účinky takového právního jednání. Pokud jde o rozsah, v jakém je obdarovaný povinen dar vrátit, pak v souladu s ustanovením § 2072 OZ má dárce právo požadovat vydání celého daru, a není-li to možné, zaplacení jeho obvyklé ceny.

Pokud dárce dar odvolává, je třeba skutečně dobře zvážit důvod takového odvolání. Dle judikatury ke staré právní úpravě, která je však použitelná i pro odvolání daru dle OZ, není předpokladem pro úspěšné odvolání daru (dříve vrácení) jakékoliv chování obdarovaného, nicméně je potřeba takové jednání posuzovat vždy s ohledem na konkrétní okolnosti. Z tohoto důvodu nejsou aplikována žádná obecná kritéria pro takové důvody, neboť se každý případ posuzuje individuálně vzhledem ke konkrétním souvislostem. Odvolání daru je institut, který má chránit dárce, nicméně ne každé jednání obdarovaného je v takovém rozporu s dobrými mravy, které odvolání daru odůvodňuje a ustanovení tak neslouží jako nástroj, aby si dárce v podstatě vynucoval slušné chování od obdarovaného.

Pokud obdarovaný neposkytne součinnost a dar nevydá nebo nezajistí jeho přepis zpět na dárce, pak dárci nezbývá než se obrátit na soud, kde bude žádat vydání věci či se bude žalobou domáhat určení vlastnictví. V takovém případě však ve většině případů právě obdarovaný sporuje platnost odstoupení od darovací smlouvy a je třeba jednak skutečně tedy zvažovat důvod odvolání daru, jednak dodržet shora popsaný postup, tedy ve stanovené lhůtě zaslat přípis obdarovanému a v něm uvést veškeré skutečnosti a jednak být případně připraven takové skutečnosti prokázat. V návaznosti na shora uvedené pro rekapitulaci shrnujeme, že pokud se dárce chce úspěšně domoci platného odstoupení od smlouvy a vydání daru, zejména musí v zaslaném přípise uvést, že pro nevděk obdarovaného odstupuje od darovací smlouvy, neboť obdarovaný ublížil dárci tak, že tímto jednáním porušil dobré mravy, dárce mu toto jednání nepromíjí, co nejlépe zde popsat důvody tohoto

odstoupení a následně vyzvat obdarovaného k vydání celého daru, popřípadě zaplacení obvyklé ceny, není-li možné dar vydat. To vše nejdéle do jednoho roku ode dne, kdy se dárce o jednání obdarovaného dozvěděl.

Mgr. Lucie Mokrenová

Advokátní kancelář JELÍNEK & Partneři s.r.o.

Pardubice - Dražkovice 181
533 33 Pardubice - Dražkovice

Velké náměstí 1
500 03 Hradec Králové

Truhlářská 1108/3
110 00 Praha 1

Tel.: +420 466 310 691
Fax: +420 466 310 691
gsm: +420 724 794 986
e-mail: advokati@advokatijelinek.cz

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Povinnost označovat obsah vytvořený AI – pravidla transparentnosti dle čl. 50 nařízení o AI
- Když se mýlí sám rejstřík: proč ukotvení AI v úředním zdroji nestačí
- K navrhovanému zúžení definice závislé práce: uzavřený výčet znaků nadřízenosti a jeho meze
- Sankce ve stanovách
- Smluvní modifikace důkazního břemene ve světle rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 94/2026 ze dne 27. 7. 2026
- Papír nestačí: proč svěřenský fond bez rodinné ústavy dřív nebo později selže
- Kamery ve zdravotnictví pod lupou ÚOOÚ: Co přináší nové doporučení a jak se liší od obecné metodiky?
- Nejvyšší soud: Mlčení společnosti není odmítnutím žádosti o informace. Významný rozsudek posiluje postavení společníků s.r.o.
- Plánovací smlouvy po velké novele stavebního zákona: pět změn s praktickým dopadem
- Komora má být pro advokáty, ne jejich vrchností
- Když jeden spoluvlastník užívá vše: nezájem druhého o užívání sám o sobě nevylučuje nárok na vydání bezdůvodného obohacení